

บทที่ 2

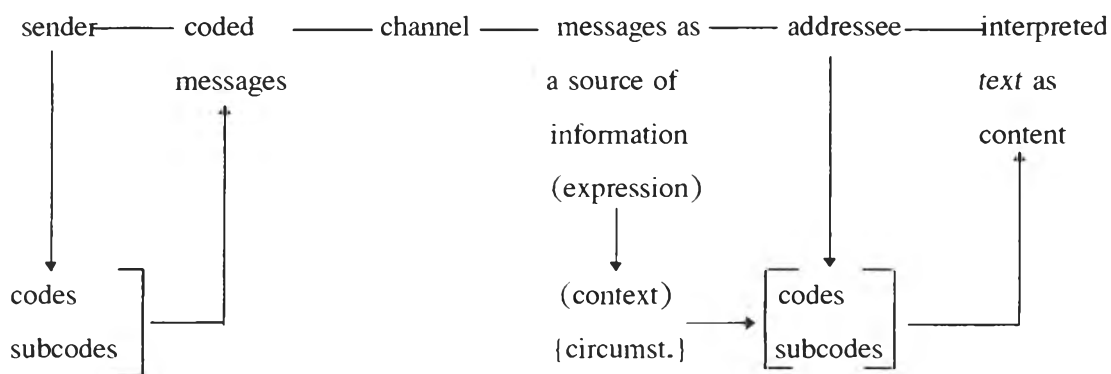
การตีความ

การตีความและความหมาย

บ่อยครั้งที่เราเคยตั้งคำถามว่า “นี่คืออะไร?” “นั่นคืออะไร?” หรือ “ทำไมถึงเป็นอย่างนี้ โดยที่ไม่เป็นอย่างนั้น?” คงจะไม่ผิดนักถ้าจะบอกว่าเพราะคำถามอย่างนี้เองที่ทำให้มนุษย์ก้าวหน้าเหนือกว่าสัตว์โลกทั้งหลาย เนื่องจากผลของคำตอบที่ได้มานั้นบ่อยครั้งได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญขึ้นต่อมนุษย์ และสิ่งที่อยู่รอบๆตัว เช่นคำถามที่ว่า “โลกแบนหรือไม่?” หรือ “ทำไมลูกแอปเปิ้ลที่ออกผลอยู่บนต้นจึงต้องตกสู่พื้นด้วย?”

นักคิดบางท่านกล่าวว่ามีมนุษย์นั้นมี “เจตนาที่รู้” (will to know) หรือ “เจตนาที่รู้ความจริง” (will to truth) นั่นก็คือ มนุษย์ทั้งหลายก็ล้วนแล้วแต่อยาก رؤอยาก เห็นด้วยกันทั้งนั้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่ไม่มีสาระอะไรไปจนถึงเรื่องที่มีผลต่อองค์ความรู้ของมนุษย์เอง และความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์นี้เองที่ทำให้มนุษย์เริ่มต้นที่จะทำการตีความและให้ความหมายต่อสิ่งต่างๆรอบๆตัว จนนำมาซึ่งผลที่ว่าอะไรผิด หรืออะไรถูก หมายความว่าตลอดระยะเวลาที่มนุษย์ดำรงอยู่ในโลกนี้ชีวิตของมนุษย์เกี่ยวข้องกับเรื่องของการตีความ (interpretation) และศาสตร์ในเรื่องของการตีความก็ได้เฟื่องฟูขึ้นมากโดยนักภาษาศาสตร์แห่งศตวรรษที่ 20 แต่ได้เริ่มต้นมีมานานแล้ว โดยที่เห็นได้อย่างชัดเจนที่สุดในเรื่องของการตีความในคำสอน และความเชื่อที่ปรากฏอยู่ในทุกลัทธิ และศาสนาต่างๆ

คงจะไม่เป็นเรื่องที่ผิดว่าที่จริงแล้วการตีความกับเรื่องของการสื่อสารระหว่างมนุษย์นั้นเป็นเรื่องเดียวกัน โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของ 3 องค์ประกอบหลักก็คือ “ผู้ส่งสาร” (sender) “ตัวสาร” (messages) และ “ผู้รับสาร” (addressee) ซึ่งเราสามารถเขียนตัวแบบ (model) ออกมาได้ดังต่อไปนี้

จากตัวแบบข้างบน ¹ เมื่อตัวผู้ส่งสารต้องการที่จะส่งความคิดหรือความต้องการของตนไปให้ตัวของผู้รับสารได้รับรู้ สิ่งที่เขาต้องกระทำก่อนก็คือการเลือกรหัสสั้น และรหัสสั้นย่อยๆ จำนวนหนึ่ง (codes and subcodes) ที่สามารถเป็นตัวแทนความคิดหรือความต้องการของเขาได้ รหัสสั้น และรหัสสั้นย่อยๆ เหล่านี้จะถูกจัดวางขึ้นเป็นสาร โดยที่สารนั้นจะถูกส่งไปถึงผู้รับสารได้ โดยผ่าน สื่อหรือช่องทาง (channel) ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง เช่น ทางเสียง ท่าทาง ตัวอักษร ฯลฯ ภายใต้ บริบท และสภาวะแวดล้อม (context and circumstances) เช่น เวลา สถานที่ พื้นฐานจิตใจ ความเป็นประวัติศาสตร์ ฯลฯ ที่สารได้แสดงตัวออกมา จะทำให้ตัวผู้รับสารตีความไปตามความเข้าใจของเขาในเวลานั้นซึ่งอาจจะตรงหรือไม่ตรงกับความต้องการ หรือความคิดที่ผู้ส่งสารส่งมา สำหรับการตีความตัวบทนั้นก็คล้ายๆ กัน เพียงแต่ว่าเปลี่ยนจากผู้ส่งสารเป็น “ผู้แต่ง” (the author) ตัวสารเป็น “ตัวบท” (text) และตัวผู้รับสารเป็น “ผู้อ่าน” หรือ “ผู้ตีความ” (the reader or the interpreter) แต่ไม่ว่าจะเปลี่ยนชื่อเรียกหาเป็นเช่นไร จุดหมายปลายทางของมันก็คือ การเข้าใจความหมายนั่นเอง

คุณเคยสงสัยหรือไม่ว่าทำไมเมื่อคนรอบๆ ตัวเราบอกให้เราทำเรื่องต่างๆ เช่น กินข้าว ไปดูหนัง เลี้ยวซ้ายเลี้ยวขวา ฯลฯ ไม่ว่าเราจะทำตามสิ่งที่พวกเขาบอกหรือไม่ก็ตาม แต่เราเข้าใจว่าพวกเขาต้องการสื่อสารอะไรกับเรา อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้เราสามารถเข้าใจสิ่งที่พวกเขาต้องการให้เราเข้าใจได้? ในขณะที่เราบอกให้สัตว์ต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็น ช้าง ม้า เสือ หรือแม้กระทั่ง สัตว์เลี้ยงที่บ้านเราทำตามสัตว์เหล่านี้กลับไม่สามารถเข้าใจในสิ่งที่เราต้องการสื่อกับพวกมันได้ อะไรคือสาเหตุที่ทำให้มนุษย์ต่างไปจากสัตว์?

ซึ่งคำตอบสำหรับคำถามในข้อนี้ก็ คือ ภาษา อันเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้มนุษย์สามารถสื่อสารกันได้ บางคนอาจจะแย้งได้ว่าสัตว์เองก็สามารถเข้าใจภาษาได้ เช่น เมื่อเราเคาะขาแมว

¹ see Umberto Eco, *A Theory of Semiotics*, (London: Macmillan, 1977) , p. 141.

แล้วเรียกสุนัขที่บ้านให้มากินข้าว หรือคนฝึกสัตว์ของคณะละครสัตว์ก็สามารถทำให้สัตว์เข้าใจได้ว่าจะต้องทำอะไร จากคำแย้งนี้อาจพอจะกล่าวได้ว่าทั้งคนและสัตว์ต่างก็สามารถที่จะเข้าใจภาษาได้ แต่ความสามารถที่สัตว์จะเข้าใจภาษานั้นมีข้อจำกัดในตัวของมันอยู่ เช่น ถ้าเราลองอ่านข่าวจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ หรือเปิดเพลงของทาทา ยังให้สัตว์เหล่านี้ฟังคงจะไม่มีสัตว์ตัวใดแน่ที่จะลุกขึ้นมาบอกกับเราว่ามันสามารถเข้าใจสิ่งที่เราให้พวกมันฟังได้

Ferdinand de Saussure นักภาษาศาสตร์ชาวสวิสผู้นำทางด้านการศึกษาศาสตร์แบบสมัยใหม่ หรือที่เรียกกันว่า ภาษาศาสตร์ในทางโครงสร้าง (Structural linguistics) อันเป็นต้นกำเนิดของกระแสความคิดแบบโครงสร้างนิยม (Structuralism) ในเวลาต่อมา ได้ให้คำจำกัดความของภาษาว่า ภาษาเป็นระบบสัญญาณระบบหนึ่ง โดยที่ “สัญญาณ” (sign) ในความหมายของเขาก็คือ สิ่งที่สัมผัสได้ด้วยอายตนะ (เช่น หู ตา) และเป็นสิ่งที่คนกลุ่มหนึ่งได้ตกลงกันใช้สิ่งนั้นเป็นเครื่องหมายถึงอีกสิ่งหนึ่งซึ่งไม่ได้ปรากฏอยู่ในสัญญาณนั้น

และสัญญาณนี้ประกอบไปด้วย “ตัวหมาย” (signifier) และ “ตัวหมายถึง” (signified) ซึ่งจะว่าไปแล้วทั้งสองสิ่งนี้ก็เปรียบเสมือนด้านคนละด้านในเหรียญเดียวกันนั่นเอง นั่นก็คือไม่สามารถที่จะมีตัวหนึ่งโดยปราศจากอีกตัวหนึ่งไปได้ ตัวหมายที่ไม่มีตัวหมายถึงไม่ได้เป็นสัญญาณแต่เป็นเพียงแค่วัตถุ (object) ที่มีอยู่โดยไม่ได้หมายถึงอะไร ส่วนตัวหมายถึงที่ไม่มีตัวหมายนั้นจะเป็นสิ่งที่ไม่สามารถกล่าวถึงได้ (indicible) สิ่ง que คิดถึงไม่ได้ (impensable) หรือสิ่งที่ไม่มียู่ (inexistent) ที่กล่าวมาทั้งหมดหมายความว่า การกำหนดสัญญาณของมนุษย์จะต้องประกอบไปด้วยทั้งสองสิ่งนี้ไปพร้อมๆ กัน โดยที่ตัวหมายนี้ก็คือด้านที่เป็นรูปซึ่งสามารถสัมผัสได้ด้วยอายตนะ เช่น การได้ยินด้วยหู (เสียง) มองเห็นได้ด้วยตา (ตัวอักษร) ฯลฯ และตัวหมายถึงคือด้านที่เป็นนาม มีลักษณะเป็นความคิดรวบยอด (concept) ที่เกิดขึ้นในจิต สัญญาณจึงมีลักษณะที่เป็นการอยู่ร่วมกันของสองสิ่งที่มีคุณสมบัติที่ตรงกันข้ามกัน โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวหมาย และตัวหมายถึงก็คือ “ความหมาย” (signification) นั่นเอง

อย่างไรก็ตาม “ตัวหมายถึง” ไม่ได้หมายถึง “ความเป็นจริง” (reality) ที่ดำรงอยู่นอกสัญญาณแต่ประการใด ดังที่กล่าวมาแล้วมันหมายถึง ความนึกคิด ความคิดรวบยอดที่เกิดขึ้นในจิตของเรา² ซึ่งโดยทั่วไปความสัมพันธ์ระหว่างตัวหมายและตัวหมายถึงมักจะไม่มีความเกี่ยวเนื่องกัน ไม่เป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน และไม่ได้อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ที่แน่นอน (arbitrariness of sign) สัญญาณใดๆก็ตามไม่ได้มีความหมายในตัวของมันเอง (intrinsic meaning) แต่ความหมาย

² สุทธิญา หาญตระกูล, “ภาษา: สัญลักษณ์: วรรณคดี,” *โลกหนังสือ* 5 (กุมภาพันธ์ 2525) : 28-30.

ของสัญญาเป็นผลมาจากความสัมพันธ์เชิงแตกต่าง (differential relationship) ระหว่างสัญญานั้น ๆ กับสัญญาอื่น ๆ ภายในระบบความหมาย เช่น คำว่า “รถยนต์” จะโดยเสียง หรือโดยรูปคำ มันไม่ได้มีความหมายในตัวเองอะไรเลย เราสามารถได้ยินเสียงของคำนี้ ไม่ว่าจะด้วยการอ่านออกเสียงหรือการออกเสียงในใจ ซึ่งเป็นด้านที่เป็นรูปธรรม ส่วนในด้านที่เป็นนามธรรมนั้น เป็นภาพที่เกิดขึ้นในใจ ซึ่งจะเป็นอย่างไรก็แล้วแต่มีโนภาพ (representation) ของแต่ละคน โดยทั่วไปภาพของรถยนต์จะเป็นพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง มีโครงภายนอกเป็นเหล็ก ภายในบรรจุด้วยเครื่องยนต์ และมีล้อ 4 ล้อ ภาพที่เกิดขึ้นในจิตนี้ไม่ใช่ความหมายของรถยนต์ ที่เราสามารถเข้าใจและนึกภาพมันออกก็เพราะว่าเสียงหรือตัวหมายของคำว่า รถยนต์ มันแยกตัวเองออกจากคำว่า เครื่องบิน เรือ แมว นก ฯลฯ มีโนภาพที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับรถยนต์เป็นผลของความสัมพันธ์เชิงแตกต่างระหว่างสัญญาที่ได้รับการบ่งชี้ (identity relationship) กับสัญญาอื่น ๆ ในระบบภาษาในกาลและเทศะในขณะนั้น³ เช่น รถยนต์อาจจะหมายถึงแค่พาหนะที่ใช้ในการเดินทางในทางบกให้รวดเร็วขึ้น หรือบางคนอาจจะให้ความหมายรถยนต์ว่าเป็นเรื่องของเกียรติยศ อำนาจ ความร่ำรวย (ขึ้นอยู่กับยี่ห้อ และราคาของรถยนต์แต่ละคัน?) ก็เป็นไปได้

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าความหมายของสัญญานั้นขึ้นอยู่กับสัญญาตัวอื่น ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัวของมัน เราไม่สามารถเข้าใจความหมายของสัญญาตัวเดียวโดด ๆ ได้โดยลำพัง การศึกษาภาษาศาสตร์ในแบบ Saussure จึงแตกต่างจากการการศึกษาภาษาศาสตร์ในรูปแบบที่เน้นในเรื่องวิวัฒนาการของคำ เช่น การศึกษารากศัพท์ย้อนกลับไปในอดีตที่จะทำให้ผู้ศึกษาสามารถเข้าใจความหมายดั้งเดิมของคำนั้น ๆ หรือร่องรอยของคำ ๆ นั้นได้ แต่สำหรับ Saussure แล้ว เขาไม่เชื่อในเรื่องความต่อเนื่องของเวลา ในเมื่อภาษาเป็นระบบของสัญญา ที่ไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัว มีแต่เพียงความสัมพันธ์ในเชิงของกาลและเทศะเท่านั้น (การศึกษาภาษาศาสตร์ในรูปแบบของ Saussure จึงเป็นการศึกษาที่ดูราวกับไม่มีประวัติศาสตร์ (ahistorical analysis) อย่างไรก็ตามภาษายังคงดำรงอยู่ในมิติของประวัติศาสตร์ และเปิดต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ในการศึกษาแบบนี้ก็จะต้องให้ความสนใจต่อระบบความสัมพันธ์ซึ่งดำรงอยู่ ณ ห้วงเวลาใดห้วงเวลาหนึ่ง โดยเฉพาะ⁴

³ มาลี จันทโรวรรณ, “การเขียนปัญญาชน: ศึกษาตัวบทด้วยปัญญาชนในสังคมไทย ตั้งแต่พ.ศ. 2500-ปัจจุบัน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538), หน้า 43.

⁴ เรื่องเดียวกัน; หน้า 43-44.

บริบท และการตีความ

ในแวดวงทางวิทยาศาสตร์นั้นการค้นหาคำความจริงจะขึ้นอยู่กับทฤษฎีและระเบียบวิธีที่ใช้อยู่ แต่สำหรับทางสังคมศาสตร์นั้นเราให้ความสำคัญกับการตีความ “ตัวบท” (text) โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวบทที่ถือได้ว่าเป็นต้นกำเนิด (original text) แน่หนอนที่ “คำพูด” ที่กล่าวมาจากปากของ Socrates ย่อมสำคัญกว่าหนังสือ The Republic ที่ Plato เขียนขึ้นมาจากความจำและความเข้าใจที่ตัวเขามีต่อ Socrates และแนหนอนหนังสือ The Republic ของ Plato ย่อมสำคัญกว่าหนังสือที่กล่าวถึง Socrates ของ Leo Strauss

นั่นก็คือยังสามารถได้มาซึ่ง ลายมือ หรือ คำพูด ต้นฉบับของนักคิดนั้นๆได้แล้วนำมาตีความจะยิ่งเป็นการดี ในขณะที่ในทางวิทยาศาสตร์เราไม่เคยพบว่าจะมีการไปค้นหาเอาลายมือ หรือ ต้นฉบับที่เขียนโดยคนอย่าง Isac Newton ในเรื่องกฎแห่งแรงโน้มถ่วงมาตีความเลย

ตัวอย่างที่ผู้เขียนค่อนข้างจะชื่นชอบก็คือการที่ Umberto Eco นักเขียนและนักคิดทางด้านสัญวิทยา (semiotics) ชื่อตั้งชาวอิตาลีได้นำเอางานของ John Wilkins ที่ชื่อว่า Mercury; Or, the Secret and Swift Messenger ซึ่งกล่าวถึงความประหลาดใจที่ทาสชาวอินเดียแดงผู้ซึ่งไม่รู้จักหนังสือมีต่อจดหมายฉบับหนึ่ง เรื่องมีอยู่ว่า

ในสมัยที่เริ่มมีการค้นพบทวีปอเมริกาใหม่นั้นมีเรื่องเล่ากันว่า นายทาสคนหนึ่งได้มอบหมายให้ทาสซึ่งเป็นชาวอินเดียแดงนำตระกร้าที่บรรจุ figs ซึ่งเป็นผลไม้ชนิดหนึ่งเดินทางไปส่งยังเพื่อนของนายทาสคนนั้น นอกจากที่ตระกร้านี้จะบรรจุผล figs แล้ว ภายในตระกร้านายจ้างได้เขียนจดหมายซึ่งระบุจำนวนของผล figs ที่ฝากไปยังเพื่อนของเขาด้วย ในขณะที่ระหว่างทางทาสอินเดียแดงก็ได้แอบกินผลไม้ไปจำนวนหนึ่ง เมื่อเพื่อนของนายทาสนั้นได้รับตระกร้าผลไม้และได้อ่านจดหมายที่ระบุถึงจำนวนผล figs นั้นก็รู้ว่าทาสอินเดียแดงได้แอบกินผลไม้ในระหว่างทางส่วนหนึ่ง สำหรับทาสอินเดียแดงนั้นเมื่อถูกจับได้ก็รู้สึกสงสัยว่าทำไมเพื่อนของนายทาสจึงได้รู้ว่าเขาได้แอบกินผลไม้ไปในระหว่างทาง ทาสอินเดียแดงนั้นจึงได้คิดไปว่าจดหมายที่อยู่ในตระกร้านี้เองเป็นผู้ที่บอกถึงเรื่องที่ตนแอบกินผลไม้ในระหว่างทาง

และเมื่อนายทาสได้มอบหมายให้ทาสผู้นั้นนำผล figs ไปส่งอีกครั้ง เพื่อป้องกันไม่ให้อ่านจดหมายที่อยู่ในตระกร้ารายงานว่าตนแอบกินผลไม้ในระหว่างทาง ทาสอินเดียแดงจึงได้นำผล Figs ไปแอบกินข้างหลังก้อนหินขนาดใหญ่ก้อนหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามเมื่อไปถึงยังที่หมายคนที่ได้รับผลไม้ก็ยังรู้อยู่ดีว่าทาสนั้นได้แอบกินผลไม้ไปจำนวนหนึ่งระหว่างทาง

หลังจากนั้นทาสอินเดียนแดงก็ได้ยกย่องจดหมายนั้นว่าเป็นสิ่งวิเศษซึ่งสามารถรู้ถึงการกระทำของเขาได้ (แม้ว่าจะไปแอบกินผลไม้หลังก้อนหินแล้วก็ตาม) รวมทั้งสัญญาว่าจะซื้อสัตย์กับนายทาสต่อไป

Eco ได้สมมติว่าจดหมายที่ทาสผู้นี้นำไปมีข้อความว่า “สหายที่รัก, ในตระกร้าที่ทาสของฉันนำมาให้นั้นบรรจุไปด้วยผล figs 30 ผล . . .” และถ้าเกิดว่าในระหว่างทางทาสผู้นี้ถูกฆ่าโดยใครคนหนึ่ง ผล figs ทั้ง 30 ผลก็ถูกใครคนนั้นกินไปจนหมด ตระกร้าที่ใส่ผลไม้ไม่กี่ถูกทำลายไปด้วย เหลืออยู่สิ่งเดียวก็คือจดหมายฉบับดังกล่าวซึ่งก็ถูกใครคนนั้นยัดใส่เข้าไปในขวดปิดปากขวด และนำไปโยนลงไปในทะเล

หลังจากนั้นประมาณ 70 ปีเกิดมีคนที่ชื่อว่า Robinson Crusoe เกิดไปพบขวดใบนี้เข้า และเมื่อนำเอากระดาษข้างในออกมาอ่านก็จะพบว่า ในกระดาษกล่าวถึง ทาส ตระกร้า และผล figs จำนวน 30 ผล สำหรับคนที่เข้าใจภาษาอังกฤษอย่าง Crusoe จดหมายฉบับนี้กล่าวถึงผล figs ไม่ใช่ลูกแอปเปิ้ล หรือตัวยูนีคอร์นอย่างแน่นอน แต่คำถามสำหรับเขาก็คงจะเป็น “แล้วไอ้ผล figs นี้มันอยู่ไหนแล้ว?”

แต่ถ้าจดหมายฉบับนี้เกิดตกไปอยู่ในมือของผู้ที่ศึกษาทางด้านภาษาศาสตร์ hermeneutics หรือ สัญวิทยา ขึ้นมา สิ่งก็ตามมาก็คงจะเป็นการตีความต่าง ๆ นานา เช่น เป็นการส่งสาส์นลับเพื่อขอความช่วยเหลือทางทหาร ผล fig หนึ่งผลอาจจะแทนจำนวนทหาร 1,000 คน หรือตระกร้าอาจจะแทนค่าด้วยคำว่า กองทหาร หรือแม้กระทั่งข้อความในจดหมายอาจจะเป็นโคลงที่กล่าวถึงพระเจ้าเป็นเจ้าก็ได้ ฯลฯ⁵

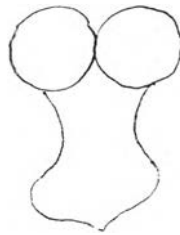
จุดมุ่งหมายที่ได้ยกเอาเรื่องนี้ขึ้นมาเนื่องจากว่า ตัวบทหลาย ๆ ชิ้นเมื่อตกทอดมาในยุคสมัยที่แตกต่างกันไปการตีความ และการที่จะทำความเข้าใจในตัวบทนั้น ๆ ก็มีหลาย ๆ จุดที่แตกต่างไปจากเดิม และก็บ่อยครั้งที่มีมันไม่ได้มีความคล้ายคลึงกับของเดิมเลย จุดสำคัญของความแตกต่างมันไม่ได้อยู่ที่ตัวบท แต่กลับอยู่ที่ผู้ที่ตีความและบริบทรอบ ๆ ตัวของผู้ที่ตีความมากกว่า

สิ่งที่ไม่สามารถที่จะปฏิเสธได้ก็คือ ความแตกต่างที่เกิดขึ้นจากตัว “ผู้ส่งสาร” (The sender) - ไม่ว่าจะอยู่ในบทบาทของ ผู้พูด ผู้เขียน หรือผู้กระทำ เช่น หัวเราะ ร้องไห้ กระพริบตา ฯลฯ - ตัว “ผู้รับสาร” (The addressee) - ไม่ว่าจะอยู่ในบทบาทของ ผู้ฟัง ผู้อ่าน หรือผู้ที่ทำการ

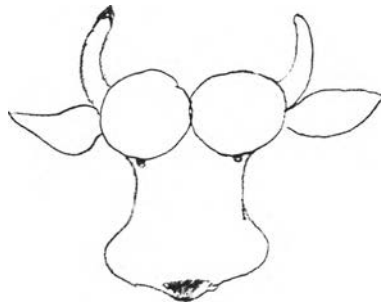
⁵ See Umberto Eco, *The Limits of Interpretation*, (Indianapolis: Indiana University Press, 1990) , pp. 1-5.

ตีความ - และบริบทที่แวดล้อมทุกฝ่ายอยู่ (context) ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเวลา สถานที่ อุปนิสัย ใจคอ อารมณ์ อุดมการณ์ สภาพการรับรู้ ฯลฯ ที่หล่อหลอมให้แต่ละคนมีความแตกต่างกันไป

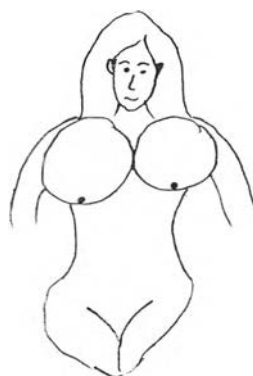
แนวความคิดเรื่องบริบทจะสามารถเข้าใจได้โดยง่ายเมื่อเรานึกถึงตอนที่เรากำลังเล่นภาพต่อ (jigsaw) ซึ่งชิ้นแต่ละชิ้นยากที่จะเดาได้ว่าเป็นรูปของอะไร การคาดเดาของเรานั้นมักจะพลาดเมื่อเราไม่เคยเห็นภาพรวมของแต่ละส่วนที่เรากำลังจะต่อ

รูปที่เรากำลังเห็นอยู่ข้างบนนี้ ไม่สามารถบอกได้อย่างชัดเจนว่าเป็นรูปของอะไร เมื่อไรที่ “บริบท” แล้วแต่ละคนที่เห็นก็จะเดาไปต่าง ๆ กันไปแล้วแต่ความนึกคิดของแต่ละคน แต่ถ้าเรานำไปวางในบริบทของมัน เช่น

ภาพที่เราเห็นจะทำให้เรารู้ได้ทันทีว่ามันเป็นรูปหน้าการดูนของวัว

และในทำนองเดียวกัน เมื่อเรานำไปใส่ในอีกบริบทหนึ่งสิ่งที่เราเห็นกลับเป็นรูปของการ์ตูนผู้หญิงไป⁶

นั่นก็คือการตีความหรือทำความเข้าใจในเรื่องของข้อมูลหรือเรื่องของ “ตัวบท” ของคนแต่ละคนหลีกเลี่ยงไม่ได้เลยในเรื่องของ พื้นฐานจิตใจ (presupposition) ที่แต่ละคนมี ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่ามนุษย์แต่ละคนมี ความเป็นประวัติศาสตร์ (historicity)⁷ ในตัวของแต่ละคน

ยกตัวอย่างง่าย ๆ ทั่วโลก ๆ ตัวของผู้เขียน เมื่อตอนยังเด็กผู้เขียนชอบรับประทานหมูสะเต๊ะมาก มีอยู่วันหนึ่งด้วยด้วยความเป็นเด็ก (หรือจะเป็นความตะกละ?) ผู้เขียนก็รับประทานหมูสะเต๊ะที่คุณพ่อซื้อมาให้จำนวนมาก ผลก็คือในตอนกลางคืนเกิดอาการปวดท้องจนต้องนำส่งโรงพยาบาล สาเหตุก็คืออาหารเป็นพิษ นับตั้งแต่นั้นผู้เขียนก็ไม่เคยมีความรู้สึกที่อยากจะรับประทานหมูสะเต๊ะอีกเลย ซึ่งก็มักจะคล้ายกับอีกหลาย ๆ คนที่มีความรู้สึกฝังใจกับบางสิ่งบางอย่าง เช่น ดาราผู้หญิงบางคนออกมาให้สัมภาษณ์ว่าเกลียดแมลงสาป เนื่องจากในตอนที่เด็กเคยถูกแมลงสาปบินไปบินมารอบ ๆ ตัว (ซึ่งบริบทในระดับนี้เป็น บริบทในระดับที่ละเอียดที่สุด คือตัวปัจเจกบุคคล ที่สภาวะตัวตนมีความสัมพันธ์กับเวลาและสถานที่ หรือกล่าวได้ว่ามีมุมมองการเข้าใจตีความสรรพสิ่งของเราเป็น individual context รายละเอียดจะได้กล่าวในช่วงไป)

⁶ ไซยันต์ ไชยพร, “ประวัติศาสตร์: วิธีแห่งความพยายามของมนุษย์ต่อความรู้ของเทพเจ้า,” วารสารธรรมศาสตร์ 19 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2536) : 65.

⁷ ไซยันต์ ไชยพร, “Hermeneutic: ศาสตร์แห่งการตีความ,” อักษรศาสตร์ 26 (มกราคม-มิถุนายน 2537) : 19.

จากรูปภาพที่ยกตัวอย่างมาข้างต้น ถ้านำมาถามคนห้าคน คำตอบที่ได้ก็คงจะมีได้ถึงห้าอย่าง ซึ่งมันขึ้นอยู่กับว่าคน ๆ นั้นมี “พื้นฐานจิตใจ” หรือ “ความเป็นประวัติศาสตร์” ในส่วนของแต่ละคนอย่างไร

บริบทและปัญหาของบริบท

ปัญหาสำคัญในเรื่องของบริบทก็คือ เรื่องขอบเขตของบริบทนั่นเอง คงจะง่ายขึ้นถ้าเราจะหันมามองถึงเรื่องของการเล่นต่อภาพอีกครั้ง ในการเล่นต่อภาพแต่ละภาพย่อมจะต้องมีการกำหนดว่าภาพที่เราจะต่อเป็นภาพของอะไร ตัวคำเฉลยนั้นเองจะเป็นกรอบและขอบเขตในการเล่นต่อภาพ เช่น ถ้าความตั้งใจของเจ้าของภาพกำหนดให้ภาพเมื่อทำการต่อสำเร็จแล้วเป็นรูปของผู้หญิงไป การที่เราจะนำชิ้นส่วนภาพแต่ชิ้นมาต่อเป็นรูปอื่นย่อมจะไม่ตรงกับความต้องการของเจ้าของภาพอย่างแน่นอน

ขอบเขตหรือกรอบของภาพแต่ละภาพจะช่วยให้คนที่ทำการต่อภาพต่อได้ง่ายขึ้นอย่างไรก็ตามการตีความตัวบทหรือเอกสารบ่อยครั้งที่ผู้ที่ทำการตีความไม่สามารถรู้ได้ว่า ตรงไหนคือขอบเขตหรือกรอบของตัวบทหรือเอกสารนั้น ๆ นั่นก็คือผู้ตีความไม่สามารถที่จะรู้ได้ว่าอะไรคือบริบทที่แท้จริงที่จะวางการศึกษางานชิ้นนั้น ๆ เพื่อให้เกิดความถูกต้องและสมบูรณ์ที่สุด

สำหรับข้อมูลรายละเอียดของตัวบทแต่ละชิ้นนั้นมักไม่ได้อยู่เป็นที่เส้นทางที่ใดที่หนึ่ง แต่จะอยู่อย่างกระจัดกระจายตามที่ต่าง ๆ กัน และบ่อยครั้งอีกเหมือนกันที่ข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้ได้รับการตีความและตีความมาจากผู้สนใจคนอื่น ๆ แล้ว เช่น ในกรณีของคุณสุวรรณก็มีทั้งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว กรมพระยาดำรงราชานุภาพ และอีกหลายท่าน ซึ่งแต่ละท่านเองก็มี “พื้นฐานจิตใจ” และ “ความเป็นประวัติศาสตร์” ต่างกันไป

ซึ่งในการศึกษาข้อมูลเหล่านี้ผู้ที่ศึกษาในระยะหลังมักจะเลยไปว่า ข้อมูลต่าง ๆ ที่ตนกำลังศึกษาได้ผ่านการตีความตีความมาจากบุคคลอื่นก่อนหน้านี้อย่างไรแล้ว ข้อมูลและหลักฐานที่เราได้ยกขึ้นมาอ้างในแต่ละชั้นจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้เลยที่จะแฝงไว้ซึ่ง “อคติ” (prejudice) ของผู้ที่ศึกษาตีความไว้ก่อนหน้านี้อย่างไร เช่น เรื่องของคุณสุวรรณ (ในการตีความของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว) เรื่องของคุณสุวรรณ (ในการตีความของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว) กรมพระยาดำรงราชานุภาพ) หรือเรื่องของคุณสุวรรณ (ในการตีความของนาย ก. หรือนาย ข. หรือนาย ค. ฯลฯ)

ปัญหาของผู้ที่ตีความก็คือมักจะเลย หรือจงใจที่จะเลยวงเล็บที่ต่อท้ายของข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งผลที่ตามมาก็คือปัญหาที่ได้กล่าวไปแล้วในเรื่องของการขาดซึ่งกรอบและขอบเขตที่

ผู้ตีความจะจัดวางข้อมูลที่ตนต้องการศึกษาตีความ เนื่องจากแต่ละข้อมูลต่างก็ประกอบไปด้วย “อคติ” ในส่วนของตน จนบางครั้งก็ไม่สามารถที่จะรู้ว่าข้อมูลไหนใช้ได้ หรือข้อมูลไหนที่ใช้ไม่ได้ ข้อมูลไหนที่จริง หรือจริงกว่า หรือไม่จริง ซึ่งท้ายที่สุดคงมีบางคนที่ต้องกล่าวว่า “เราน่าจะมีเครื่องย้อนเวลาสักเครื่องจะได้ย้อนไปดูให้กันเลยว่าอะไรจริง อะไรไม่จริง” หรือไม่ก็ “นี่ถ้าคุณ สุวรรณ - หรือสุนทรภู่ หรือ Plato ฯลฯ - ยังไม่ตายเราคงจะได้เชิญเธอ/เขามาสัมภาษณ์ให้รู้ไปเลยว่าเรื่องมันเป็นอย่างไร? ”

อย่างไรก็ตามแม้ว่าเราจะสามารถย้อนเวลากลับไปได้ หรือเจ้าของตัวบทที่เราต้องการศึกษาจะยังมีชีวิตอยู่มันก็ยังไม่แน่เสมอไปว่า พวกเขา/เธอเหล่านั้นจะยังคงคิดเหมือนเดิมอยู่หรือไม่? ตัวอย่างง่ายๆ ในตอนเป็นเด็กผู้เขียนชอบรับประทานแตงโมมาก แต่ปัจจุบันกลับไม่ค่อยชอบรับประทานผลไม้ชนิดนี้แล้ว ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในลำดับความคิดของบุคคลนั้น งานประเภทที่ศึกษาประวัติความคิดของบุคคล เช่น ความคิดทางการเมืองของ สามารถชี้ให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในความคิดของคนได้อย่างค่อนข้างชัดเจน ในสถานที่และเวลาหนึ่งเราจะมีความคิดแบบหนึ่ง และในอีกสถานที่และเวลาหนึ่งซึ่งต่างกันเราก็สามารถมีความคิดที่แตกต่างกันออกไปได้

และที่กล่าวมาข้างต้นยังไม่นับรวมถึงลักษณะบางอย่างที่ซ่อนอยู่ในตัวบท เช่น การเสียดสีประชดประชัน (satire) การซ่อนความหมายโดยกล่าวตรงกันข้าม (irony) การล้อเลียน (parody) การอุปมาอุปมัย (metaphor) ฯลฯ บางครั้งหรือบ่อยครั้งที่เราเองก็ไม่สามารถรู้ได้ว่าความจริงแท้ (truth) มันอยู่ตรงไหน? ถ้าเราเพียงแต่ศึกษาตัวบทโดยปราศจากการพิจารณาถึงบริบทรอบ ๆ ตัวของเจ้าของตัวบทนั้น ๆ

ในหนังสือที่ชื่อ The Dilemma of Context (1989) ของ Ben-Ami Scharfstein ได้แบ่งบริบทออกเป็น 5 ประเภท ดังต่อไปนี้ คือ

- Microcontext
- Correlative context
- Macrocontext
- Metacontext
- Universal หรือ Meta-metacontext

- Microcontext คือบริบทในระดับที่ย่อยที่สุด เป็นการพิจารณาบริบทในด้านการใช้คำภาษาต่าง ๆ รวมถึงบริบทส่วนตัวของเจ้าของตัวบทด้วย (personal context) ซึ่งบุคคลแต่ละคนจะมีปัจเจกภาพเฉพาะที่ถ่ายทอดมาในวิธีการนำเสนอตัวบทของเขา/เธอด้วย นั่นก็คือแต่ละตัว

บุคคลจะมีรูปแบบ (style) การนำเสนอตัวบทที่ต่าง ๆ กันไป เช่น การใช้คำ การวางรูปประโยค การใช้ไวยากรณ์ต่าง ๆ และสิ่งสำคัญที่เราไม่อาจที่จะมองข้ามไปได้เลยก็คือ ความตั้งใจของเจ้าของตัวบท (intention) ในการนำเสนอ มิฉะนั้นแล้วอาจจะก่อให้เกิดความคลาดในการตีความได้

- Correlative context บริบทในรูปแบบนี้เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตัวบทหรือข้อมูลที่เรา กำลังทำการศึกษายู่ เช่น ถ้าเรากำลังทำการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในปี พ.ศ. 2475 ข้อมูลและงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาของ อ.ชัยอนันต์ หรือของ อ. นครินทร์ หรือใครก็ตามย่อมถือว่าเป็น correlative context ด้วยกันทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามสิ่งที่เรา กำลังจะศึกษาอย่างแท้จริงก็คือ บริบทของเรื่องเหตุการณ์ความเปลี่ยนแปลงในปี พ.ศ. 2475 แต่ งานที่กล่าวถึงเรื่องดังกล่าวนี้เราก็ไม่สามารถที่จะทิ้งไปได้เลย

แต่ละงานต่างก็มีบริบทของตัวเอง ไม่ว่าจะบริบทของ อ.ชัยอนันต์ หรือบริบท ของ อ. นครินทร์ หรือบริบทของผู้ศึกษาคนอื่น ๆ และเมื่อเราต้องการที่จะศึกษาในเรื่องเดียวกัน งานของเราก็ย่อมต้องมีบริบทของตัวเองอยู่เหมือนกัน ซึ่งผลของการตีความที่ตามมาก็คือการ ปะทะประสานระหว่างบริบทที่มีอยู่อย่างหลากหลายของข้อมูลและงานที่เกี่ยวข้อง แม้ว่าจะพุด ถึงเรื่องเดียวกันแต่ผลที่ได้อาจจะไม่เหมือนกันก็เป็นไปได้

- Macrocontext เป็นบริบทที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง ครอบคลุม และมีลักษณะเป็น impersonal อันได้แก่สภาพทางสังคม วัฒนธรรม และการถกเถียงกันของสำนักคิดต่าง ๆ (schools of thought) ซึ่งแตกต่างกับ Microcontext ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีลักษณะเป็น personal หรือ subpersonal

ตัวอย่างของบริบทประเภทนี้ก็คือ ถ้าเราจะศึกษาในเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ในปี พ.ศ. 2475 เราก็ต้องศึกษาสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น รวมทั้งก่อนหน้า ไม่ว่าจะ เป็นเรื่องของเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง อันจะนำมาซึ่งสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงในปี 2475 นั่นก็คืออาจจะต้องมีการศึกษย้อนหลังไปถึงสมัยรัชกาลที่ 5 ว่ามีรากเหง้าของการเปลี่ยนแปลงมาอย่างไร

- Metacontext บริบทประเภทนี้สามารถเข้าใจได้ด้วยการพิจารณาถึงวิธีการคิด วิธีการ ตั้งคำถามของคนในสังคมหนึ่ง ๆ เช่น เช่น คนจีน คนไทย คนกรีก ฯลฯ ซึ่งคนในแต่ละสังคมก็ ย่อมจะมีวิธีการที่เป็นลักษณะที่เป็นของตนเอง บริบทประเภทนี้จึงครอบคลุมอย่างกว้างขวางกว่า Macrocontext ในเรื่องของเวลาและสถานที่

- Meta-metacontext คือบริบทสากลที่พยายามนำเอาบริบทประเภทต่างๆที่ได้อธิบายผ่านมาแล้วมาผสมผสานรวมกัน เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันที่มีลักษณะเป็นสากลไม่ถูกจำกัดไว้ด้วยเวลาและสถานที่ ตัวอย่างเช่นงานของ Marx, Weber, Durkheim และที่ค่อนข้างชัดเจนในรูปแบบของการมองบริบทสากลในลักษณะของอภิปรัชญาก็คืองานของ Hegel

อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะได้มีการแบ่งประเภทบริบทออกเป็นประเภทต่างๆย่อยลงไป แต่ท้ายที่สุดเราก็ไม่สามารถที่แยกบริบททั้งหลายออกได้อย่างชัดเจน เพราะในความเป็นจริงบริบทต่างๆเหล่านี้ต่างก็ขึ้นอยู่กับกัน นั่นก็คือบริบทสากลต่างก็ต้องประกอบด้วยบริบทย่อยๆลงไป ในขณะที่บริบทย่อยๆเหล่านี้ต่างก็ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลในการกำหนดความเป็นไปของบริบทที่ใหญ่กว่า

ยกตัวอย่าง ถ้าเราต้องการที่จะศึกษาในระดับของ Microcontext เช่น ความคิดของ นาย ก. เราก็คงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องศึกษาในเรื่องของสังคม วัฒนธรรม ฯลฯ ซึ่งอยู่รอบๆตัวนาย ก. ที่เป็นตัวกำหนดให้นาย ก. ต้องคิดในเรื่องใดๆ ซึ่งเรื่องเหล่านี้ก็คือ Macrocontext นั่นเอง หรือแม้กระทั่งในเรื่องการศึกษาในระดับของบริบทสากลก็คงจะเป็นไปไม่ได้ถ้าเราไม่นำเอาบริบทที่มีระดับที่เล็กลงไปนำมารวมเข้าด้วยกัน ปัญหาที่เกิดขึ้นจึงกลายเป็นเรื่องที่ว่าไม่รู้จบ เหมือนกับคำถามที่ว่า “ไถ่กับไข่อะไรเกิดก่อนกัน?”⁸

สำหรับการตีความนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดระหว่าง ตัวตนของผู้ตีความ และ เวลา-สถานที่ อย่างที่ได้กล่าวมาแล้วว่ามนุษย์แต่ละคนก็ล้วนแล้วแต่มีพื้นฐานทางจิตใจ และ ความเป็นประวัติศาสตร์ที่ต่าง ๆ กันไป ซึ่งความคิดในการตีความที่ให้ความสำคัญกับเรื่องของบริบทนั้นสามารถแบ่งได้เป็น 2 พวกใหญ่ๆ โดยที่แต่ละฝ่ายต่างก็พยายามที่จะสนับสนุนความคิดของตนและแสดงความไม่เห็นด้วยกับความคิดของอีกฝ่ายหนึ่ง

ฝ่ายแรกอ้างว่ามนุษย์มีสภาวะที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ คือมีความเป็นประวัติศาสตร์ และพื้นฐานทางจิตใจของแต่ละบุคคลและแต่ละยุคสมัย แม้ว่าความพยายามที่จะทำความเข้าใจบริบททางภาษา และบริบททางประวัติศาสตร์ก็ไม่สามารถทำให้สามารถจัดอดีตที่เกิดขึ้นจากการใช้สายตาแห่งปัจจุบันมองภาพแห่งอดีตไปได้ การหา “ความจริง” (truth) จากประวัติศาสตร์จึงเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ ดังนั้นความจริงที่หามาได้ในยุคหนึ่งๆ จึงจะไม่ใช่ความจริงในอีกยุคหนึ่งเมื่อคนในอีกยุคได้พยายามที่จะตีความ หรือตีความขึ้นอีกครั้ง

⁸ ไชยันต์ ไชยพร, “ประวัติศาสตร์: วิถีแห่งความพยายามของมนุษย์ต่อความรู้ของเทพเจ้า,” หน้า 67-70.

ฝ่ายที่สองได้อ้างถึงความต่อเนื่องของมนุษยชาติ ประวัติศาสตร์ที่ต่อเนื่องไม่ขาดตอน และความสามารถ(พิเศษ)ของนักประวัติศาสตร์ที่สามารถที่จะสวมหัวใจของคนในยุคก่อนเพื่อที่จะทำความเข้าใจชีวิตในอดีตได้ โดยเฉพาะเมื่อมองย้อนกลับไปในอดีตก็ย่อมที่จะสามารถเข้าใจ นักคิดยุคก่อนได้ดีเสียยิ่งกว่าตัวของนักคิดยุคก่อนเสียอีก⁹

บทบาทของผู้อ่าน และความจำกัดของการตีความ

นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 70 เป็นต้นมาในสังคมตะวันตกนั้นได้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นในเรื่องทฤษฎีของการตีความตัวบท โดยที่ก่อนหน้านี้การตีความตัวบทมักจะเน้นไปที่ตัวของ “ผู้แต่ง” เป็นสำคัญ ในขณะที่ในยุคนี้บรรดานักคิดทางด้านภาษาศาสตร์ และ (สัญวิทยา) semiotics ได้หันไปให้ความสนใจที่ “บทบาทของผู้อ่าน” เป็นพิเศษ ทฤษฎีการตีความที่เกิดขึ้นมากมายในช่วงนี้ไม่ว่าจะเป็น hermeneutics, the aesthetics of reception, reader-response criticism, semiotic theories of interpretative cooperation ตลอดจนกลุ่ม deconstruction ในสหรัฐอเมริกาที่ได้รับอิทธิพลมาจากความคิดของนักปรัชญาชาวฝรั่งเศส Jacques Derrida ต่างก็มีจุดที่สนใจร่วมกันอยู่อย่างหนึ่งคือ รากเหง้าของปรากฏการณ์ในเรื่องของตีความ (the textual roots of interpretative phenomenon) ซึ่งไม่ได้มีความหมายแค่ปฏิบัติหรือผลที่เกิดขึ้นในเรื่องของการเป็นผู้อ่านเท่านั้น แต่หมายถึงหน้าที่ของผู้ตีความในการสร้าง (construction) ตัวบทด้วยไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการอธิบายเรื่อง การแต่งเติมเรื่อง ฯลฯ สิ่งที่เกิดขึ้นไม่ใช่เรื่องของกระบวนการในการสืบสานตัวบท (generative process) ให้ดำรงอยู่ต่อไป หน้าที่ที่สำคัญในกระบวนการตีความได้เปลี่ยนแปลงมาอยู่ที่ตัวผู้รับสารเสียแล้ว สิ่งที่เกิดขึ้นไม่ใช่เพียงการตีความตัวบทในแง่ของวรรณกรรม หรืองานศิลปะเท่านั้น แต่ครอบคลุมไปถึงการสื่อสารที่ใช้กันอยู่ในชีวิตประจำวันของคนเราด้วย ซึ่งก็คือความหมายของสื่อทุกสื่อต่างก็ขึ้นอยู่กับตัวผู้รับสื่อนั้นจะเลือกเก็บ และตีความสื่อนั้นอย่างไร อันนำมาซึ่งกระบวนการตีความอันไม่รู้จักจบ (open-ended)¹⁰

อาจจะกล่าวได้ว่าหลังจากที่ในแวดวงปรัชญา Friedrich Nietzsche ได้ประกาศว่า “พระเจ้าได้ตายไปแล้ว” (God is dead) ปรากฏการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในแวดวงวรรณกรรมก็คือ การประกาศว่า “ผู้แต่งได้ตายไปแล้ว” (The Death of the Author) เหมือนกันโดย

⁹ อังแล้ว, ไชยันต์ ไชยพร, “Hermeneutics: ศาสตร์แห่งการตีความ,” หน้า 21.

¹⁰ Eco, *The Limits of Interpretation*, pp. 44-45.

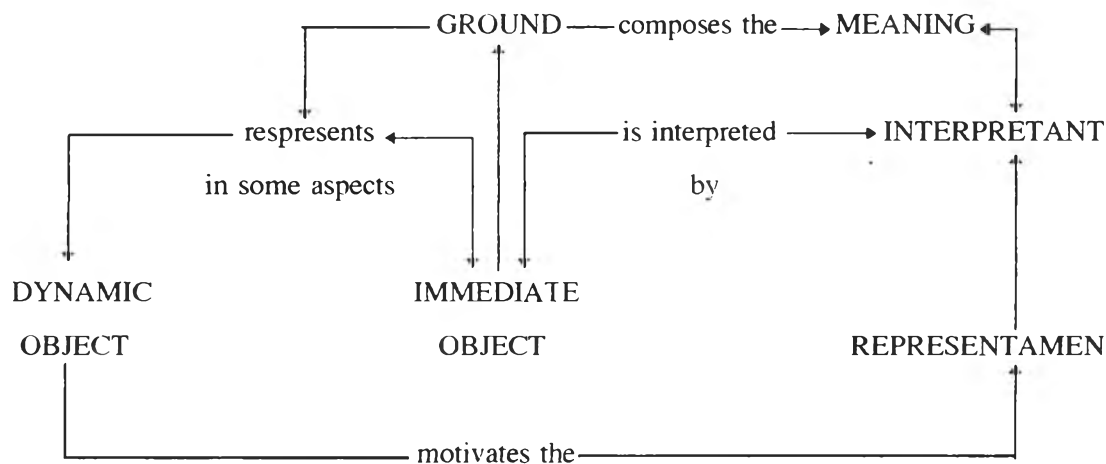
Roland Barthes¹¹ แม้ว่าทั้งสองประเด็นดูแล้วจะไม่มี ความคล้ายคลึงกันเลย แต่จุดร่วมก็คือ การสูญเสียศรัทธาในสิ่งที่พวกเขาได้กล่าวไปได้ตายไปแล้ว สำหรับแวดวงวรรณกรรม การตายของผู้แต่งได้เปิดประตูให้กับผู้สนับสนุนบทบาทของผู้อ่านให้มีอำนาจและเสรีภาพที่จะจัดการกับงานเขียนที่พวกเขา กำลังอ่านอยู่ ไม่ใช่ต้องอยู่ภายใต้ อำนาจของผู้แต่งเหมือนที่เคยเป็นมา ดังที่ Rorty ได้กล่าวถึงยุคสมัยปัจจุบันไว้ว่า “มีแต่คนที่เขียนราวกับว่าไม่มีอะไรนอกจากตัวบท” และสำหรับพวกที่ยึดติดอยู่กับเรื่องของตัวบท (textualism) คนพวกนี้สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ประเภทแรกไม่ให้ความสนใจกับจุดมุ่งหมายของผู้แต่ง (the intention of the author) มุ่งอยู่แต่เพียงรูปแบบความสัมพันธ์ที่ปรากฏอยู่ในตัวบทเท่านั้น โดยพวกเขาคิดว่าสิ่งที่ปรากฏอยู่ในตัวบทเพียงพอที่จะทำให้พวกเขาเป็นนักอ่านในอุดมคติได้ (the ideal reader) ส่วนประเภทที่สอง การอ่านของพวกเขาสนใจก็แต่จะอ่านตัวบทนั้นอย่างไรให้ผิดเพี้ยนไปจากเดิมเท่านั้น (the misreaders) โดยที่พวกเขาจะจัดการทุกวิถีทางเพื่อให้มันเป็นไปตามความต้องการของพวกเขา ความเหมือนกันของทั้งสองกลุ่มก็คือพวกเขาทั้งหมดปฏิเสธที่จะคิดว่าความจริงอันเป็นสัจจะ (truth) มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับความเป็นจริง (reality) ที่สำคัญพวกเขาสามารถที่จะค้นหาความลับที่มีอยู่ในตัวบทได้มากกว่าที่ผู้แต่งได้คิดไว้เสียอีก ส่วนความแตกต่างระหว่างคนสองประเภทนี้ก็คือ ประเภทแรกพวกเขาไม่ได้คิดว่าพวกเขาสร้างสรรค์ (creation) อะไรขึ้นจากตัวบท สิ่งที่เขาต้องการก็คือการค้นหาสิ่งที่ซ่อนอยู่ต่างหาก (discovery) ถ้าเพียงพวกเขาสามารถจัดการกับตัวบทนั้นได้อย่างถูกต้อง ส่วนประเภทที่สองนั้นพวกเขาไม่สนใจว่าสร้างสรรค์หรือค้นหาอะไรจากตัวบท พวกเขาพอใจที่จะทำอะไรกับตัวบทก็ได้¹²

ในอิตาลี Umberto Eco นักเขียนและผู้เชี่ยวชาญทางด้านสัญวิทยา ได้ผลิตงานในทำนองเดียวกันนี้ขึ้นมาเหมือนกัน อาทิ A Theory of Semiotics (1976), The Role of the Reader (1979), Semiotics and the Philosophy of Language (1984) โดยที่งานที่กล่าวมานี้ ยืนอยู่บนความคิดของ Charles Sanders Peirce ในเรื่องของ unlimited semiosis โดยที่ Peirce ได้ให้คำจำกัดความ “semiosis” ไว้ว่า เป็นการกระทำ อิทธิพล หรือความเกี่ยวข้องอันเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ของปัจจัย 3 ตัว คือ 1. สัญญะ (sign) 2. สิ่งที่สัญญะนั้นอ้างอิงถึง (object) ซึ่งสามารถแยกออกได้เป็น 2 ลักษณะคือ immediate object และ dynamic object โดยที่

¹¹ Roland Barthes, “La mort de l’auteur,” *Manteia* 5 (1968), p. 16. อ้างถึงใน เจตนา นาควัชระ, แนวทางการประเมินคุณค่าวรรณคดีในวรรณคดีวิจารณ์เยอรมัน ฝรั่งเศส และ อังกฤษ-อเมริกัน ในศตวรรษที่ 20 เอกสารทางวิชาการหมายเลข 2/019 (มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์: สิงหาคม 2527), หน้า 116.

¹² Richard Rorty, *Consequences of Pragmatism*. (Minneapolis: University of Minnesota Press, 1989), pp. 151-152.

immediate object คือ สิ่งที่สัญญะนั้นได้แสดงความเป็นตัวแทนออกให้เห็น เช่น หมู หมา ส่วน dynamic object คือ ลักษณะหลายๆอย่างที่ทำให้ความแน่นชัดสำหรับสัญญะนั้นในการแสดงความเป็นตัวแทน เช่น เป็นหมูที่ผอม ดำ หรือ เป็นหมาขาเป้ มีตาเดียว สีน้ำตาล และ 3. interpretant ซึ่งหมายถึง สิ่งอื่นนอกเหนือไปจากสิ่งที่สัญญะนั้นได้อ้างถึงไปแล้ว (another representation which is referred to the same object)

ยกตัวอย่างเช่น ในการตีความคำว่า “หมู” เมื่อตัวผู้ตีความได้ยินหรือได้เห็นสัญญะตัวนี้ การที่ผู้ตีความสามารถที่จะเข้าใจว่าสัญญะตัวนี้หมายถึงอะไรได้ ก็เพราะว่าสัญญะตัวนี้เป็นที่ตกลงกันในสังคมนั้นๆ แล้วว่ามันเป็นตัวแทนของ “สิ่ง” ไต สัญญะซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งที่กำลังถูกอ้างถึงจะถูกนำไปเทียบเคียงกับลักษณะอันเป็นพื้นฐานของสิ่งนั้น (ground) หรืออาจจะเรียกว่าลักษณะร่วมของสิ่งนั้น (common character) ก็ได้ ความแตกต่างและความเหมือนเมื่อถูกเทียบเคียงกับลักษณะพื้นฐานของสิ่งที่กำลังถูกตีความจะปรากฏขึ้นในจิตใจของผู้ตีความ (representamen) เช่น เราเข้าใจร่วมกันว่าหมูก็คือสัตว์สี่เท้าชนิดหนึ่ง มีรูปร่างอ้วน ผิวหนังออกชมพูเรื่อๆ มีจมูกขนาดใหญ่ ซึ่งความแตกต่างระหว่าง “สัญญะ” กับ representamen ก็คือสัญญะถูกใช้ในกระบวนการสื่อสารที่เกิดขึ้นจริง ในขณะที่ representamen เป็นนามธรรมที่เกิดขึ้นในจิตมนุษย์ สำหรับ Peirce แล้วการตีความสัญญะหนึ่งๆ สิ่งที่เกิดขึ้นใหม่จากการตีความของเขาไม่ใช่แค่สิ่งที่สัญญะนั้นอ้างถึงเท่านั้น แต่มันได้กลายเป็นสิ่งอีกสิ่งหนึ่งที่มากกว่าสิ่งที่สัญญะเดิมได้อ้างถึง โดยที่สิ่งที่เกิดขึ้นมาใหม่ได้กลายเป็นสัญญะอีกตัวหนึ่งซึ่งมีที่มาจากสิ่งที่มันเคยเป็นอยู่เดิม (interpretant) กระบวนการที่ว่ามันจะดำเนินต่อไปเรื่อยๆ อย่างไม่จำกัด (ad infinitum) แต่อย่างไรก็ตามมันก็ยังมียุติที่สิ้นสุดอยู่ที่เมื่อเกิดสิ่งที่เรียกว่า absolute object หรือ final interpretant ซึ่งหมายถึงจุดที่อยู่นอกเหนือไปจากโลกที่เรารับรู้ได้ (the outer world) ยกตัวอย่างเช่น เราไม่สามารถอธิบาย “นิพพาน” ได้ด้วยสัญญะหรือคำพูดใดๆ กระบวนการอันเกิดจากการตีความสัญญะที่เราสนใจวนเวียนเช่นดังรูปแบบที่ได้นำเสนอมานี้แล้ว Peirce เรียกกระบวนการนี้ว่า

“habit” และความหมายที่เกิดขึ้นจากการตีความสัญญะนั้นก็ไม่ใช่อะไรนอกจากการแปลงสัญญะนั้นให้เป็นสัญญะอีกตัว¹³ ดังนั้นเราจึงสามารถกล่าวว่สัญญะของ Peirce ก็คือ บางสิ่งที่มันทำให้เรารู้ว่าเราสามารถรู้อะไรบางอย่างได้เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม (A sign is something by knowing which we know something more)

ตัวอย่างเช่น คำว่า “คนเลว” ทำให้เรานึกถึง สัตว์เลื้อยคลานชนิดหนึ่งที่ชาวบ้านเรียกติดปากว่า “ตัวเหี้ย” ถ้าเราลองนึกต่อไปอีก บางคนเชื่อว่าถ้าเห็นตัวเหี้ยให้เรียกมันว่า “ตัวเงินตัวทอง” แล้วจะโชคดีได้ลากก้อนโต จากที่เราเริ่มต้นด้วยความหมายที่ไม่ดี สุดท้ายการตีความของเรากลับจบลงด้วยเรื่องที่ดี ผลที่เกิดขึ้นไม่ได้หมายความว่าความหมายแบบนี้ใช้ไม่ได้ ซึ่งถ้าเราดูจากรูปแบบที่ยกมาให้ดู เราจะพบว่า เราเริ่มต้นด้วย A ซึ่งประกอบไปด้วย a b c d สุดท้ายเราจบลงที่ E ซึ่งประกอบไปด้วย e f g h ซึ่งไม่มีความเหมือนกันเลย แต่สำหรับ Peirce แล้วการตีความของเขาเปิดโอกาสให้เกิดเรื่องแบบนี้ได้ ดังที่กล่าวมาแล้ว “สัญญะ” ของเขาไม่เพียงเป็นตัวแทนถึงวัตถุที่อ้างอิงอยู่เท่านั้นแต่มันยังทำให้เรารู้ถึงสิ่งที่นอกเหนือไปจากสิ่งที่เราได้อ้างอิงไปแล้วด้วย

และเมื่อ Eco ได้นำเอาความคิดของ Peirce ในเรื่อง unlimited semiosis มาใช้กับการอ่าน และการตีความตัวบทของเขา บทบาทของ “ผู้อ่าน” (หรือผู้ตีความ) จึงไม่ใช่แค่การตีความไปตามที่ “ผู้แต่ง” หรือ “ตัวบท” มีความต้องการให้เป็นไปตามนั้น สำหรับ Eco แล้วในกระบวนการตีความตัวบทจะปรากฏเราจะพบ 3 สิ่งนี้อยู่เสมอ คือ ความตั้งใจของตัวบท “intention of the text - *intentio operis*” ความตั้งใจของผู้แต่ง “intention of the author - *intentio auctoris*” และ ความตั้งใจของผู้ตีความ “intention of the interpreter - *intentio lectoris*” ซึ่งใน 3 สิ่งนี้ตัว Eco จะให้ความสำคัญในเรื่องของความตั้งใจของผู้แต่งน้อยที่สุด บ่อยครั้งในการตีความเราพบว่าเราไม่สามารถแยกความตั้งใจของผู้แต่งออกมาจากความตั้งใจของตัวบทได้อย่างชัดเจน (โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้แต่งได้เสียชีวิตไปแล้ว) ในกรณีของ Eco ที่เขาประสบกับตัวเองก็คือ ในฐานะผู้เขียนนิยายเรื่อง *The Name of the Rose* เขาได้ถูกผู้อ่านนิยายของเขาตั้งคำถามเกี่ยวกับความหมายของประโยคบางประโยคที่ปรากฏอยู่ในนิยายของเขา ตัว Eco ใน

¹³ see Umberto Eco, *The Role of the Reader: Explorations in the Semiotics of Texts*, pp. 180-193.

¹⁴ see Eco, *A Theory of Semiotics*, pp. 68-72. และ *The Limits of Interpretation*, pp. 27-32.

ขณะนั้นยืนยันว่าตัวเขาไม่ได้เขียนประโยคดังกล่าวลงไป และก็ไม่มีเหตุผลอะไรที่ต้องเขียนประโยคดังกล่าวลงไปเพราะมันไม่ได้สอดคล้องกับนิยายของเขา แต่ในภายหลังเมื่อตรวจสอบดูแล้วปรากฏว่าประโยคดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของบทเพลงบางเพลงที่ Eco ได้นำมาอ้างอิงไว้ในนิยายของเขา¹⁵

หลายคนอาจไม่ยอมรับในกรณีนี้ เป็นไปได้ที่ผู้แต่งอาจจะไม่สามารถจดจำสิ่งที่เขาได้เขียนในงานของเขาได้ แต่ก็ยังเป็นเพียงแค่การหลงลืมเท่านั้น ซึ่งไม่เกี่ยวอันใดกับเรื่องของความตั้งใจของผู้แต่งนั้น อย่างที่ได้กล่าวไว้แล้วในช่วงต้นของงานในตอนเด็กเราอาจจะชอบอย่างหนึ่ง และเมื่อตอนโตเราก็สามารถที่จะชอบอีกอย่างหนึ่งได้ หรือก็เป็นไปได้ที่เราอาจจะเกลียดสิ่งที่เราเคยชอบก็ได้ ผู้แต่งก็เหมือนกันในช่วงที่เขาเขียนงานของเขา ก็อาจจะมี ความตั้งใจอย่างหนึ่ง และเมื่อเวลาผ่านไปความตั้งใจในตอนแรกก็สามารถที่จะแปรเปลี่ยนไปได้ ในกรณีนี้เราสามารถพบเห็นได้โดยทั่วไปโดยเฉพาะในงานเขียนที่มีการพิมพ์ซ้ำหลายครั้ง ในการพิมพ์ครั้งต่อ ๆ มาข้อความบางตอน หรือบางที่อาจจะ เป็นเนื้อหาในบางตอนได้ถูกปรับเปลี่ยนไป

แม้ว่าเราจะตีความตามที่ปรากฏตัวบททุกประการก็ตาม ก็เป็นเรื่องยากที่จะค้นหาความตั้งใจของผู้แต่งได้อย่างชัดเจน สำหรับ Eco แล้วความคิดในเรื่องการตีความตัวบทก็คือ การค้นหากลวิธี (strategy) ในการสร้าง “ผู้อ่านที่เป็นตัวแบบ” (a model reader) ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับ “ผู้เขียนที่เป็นตัวแบบ” (a model author) ซึ่งปรากฏเป็น กลวิธีการนำเสนอตัวบท (a textual strategy) สู่สายตาของผู้อ่าน Eco จึงยอมรับในเรื่องของตัวบท แต่ไม่ยอมรับในเรื่องของตัวผู้แต่งซึ่งเป็นเพียงแค่คน ๆ หนึ่งเท่านั้น ในความคิดของเขาการกำจัดตัวผู้แต่งซึ่งเป็นเพียงแค่บางสิ่งที่ไม่ตรงประเด็นกับเรื่องราวที่ปรากฏอยู่ในตัวบทจึงเป็นที่ต้องกระทำสำหรับการตีความ¹⁶

สำหรับรูปแบบของผู้อ่านนั้น ก็คือสิ่งที่ผู้แต่งคาดคะเนเอาไว้ว่าผู้อ่านที่อ่านงานของเขา ทั่ว ๆ ไปจะสามารถรับรู้มันได้ (a model of the possible reader) รูปแบบของผู้อ่านสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ระดับคือ “เถรตรง” (a naive or semantic reader) กับ “ฉลาดเฉลียว” (a smart or critical or semiotic reader) ผู้อ่านในระดับที่หนึ่งหรือพวกเถรตรงนั้นจะตกเป็นเหยื่อกลวิธี

¹⁵ Umberto Eco, “Between author and text,” in Interpretation and overinterpretation, ed. Stefan Collini (Cambridge: Cambridge University Press, 1992), p. 78.

¹⁶ Umberto Eco, “Overinterpreting texts,” Interpretation and overinterpretation, p. 66.

ของผู้แต่งตัวบทที่เขาได้อ่านอยู่ ซึ่งผู้แต่งจะนำเขาเข้าสู่สิ่งที่ผู้แต่งได้คาดคะเนไว้แต่แรกทีละเล็กละน้อย ในขณะที่ผู้อ่านระดับที่สองหรือพวกฉลาดเฉลียวจะมองตัวบทนั้นเป็นเพียงผลิตผลทางสุนทรียะเท่านั้น พวกเขาจะสนุกสนานไปกับกลวิธีต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในตัวบทนั้น และมีแง่มุมที่หลากหลายในการที่จะริเริ่มที่จะอ่านตัวบทนั้น¹⁷ ผู้อ่านโดยทั่วไปจะพบว่าในระดับพื้นฐานของตัวบทโดยทั่วไปจะปรากฏรูปแบบดังนี้ 1. รหัสสัญทางภาษาที่มีลักษณะเฉพาะ (a specific linguistic code) 2. ท่วงทำนองในการเขียน (a certain literary style) และ 3. ตัวบ่งชี้บางตัวที่มีลักษณะพิเศษ (specific specialization-indices)¹⁸ สิ่งต่างๆ ที่ปรากฏขึ้นจากโครงสร้างของตัวบทจะทำให้ผู้อ่านรับรู้และคาดคะเนเกี่ยวกับตัวบทที่เขากำลังอ่านอยู่ เช่น เป็นเรื่องที่แต่งสำหรับเด็กอ่าน เป็นเรื่องสยองขวัญ เป็นนิยายวิทยาศาสตร์ ฯลฯ อย่างไรก็ตามถ้าผู้อ่านให้ความสนใจกับเรื่องของโครงสร้างของตัวบทอย่างไม่ถ้วนแล้วอาจจะเกิดข้อผิดพลาดขึ้นได้ เช่น โดยปกติแล้วเรามักพบอยู่บ่อยครั้งว่าในเรื่องเล่าที่เป็นของเด็กๆ นั้น มักจะขึ้นต้นด้วย “กาลครั้งหนึ่งเมื่อนานมาแล้ว . . .” ผู้อ่านบางคนเมื่ออ่านพบประโยคดังกล่าวขึ้นต้นอาจจะลงความเห็นในทันทีว่าตัวบทที่เขากำลังอ่านอยู่นั้นเป็นเรื่องเล่าของเด็ก แต่เมื่ออ่านต่อไปเขาอาจจะพบว่าตัวบทที่เขา กำลังอ่านอยู่ไม่ใช่สิ่งที่เขาคิดในตอนแรก เรื่องที่เขา กำลังอ่านกลับกลายเป็นนิยายสยองขวัญ สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือ กลวิธีที่ผู้แต่งใช้กับผู้อ่าน (textual strategy) ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นก็เหมือนกับการเล่นเกมระหว่างผู้แต่งกับผู้อ่านตัวบทของเขานั้นเอง¹⁹ และท้ายที่สุดสิ่งที่ “ผู้อ่านที่แท้จริง” (the real reader) ค้นพบก็ไม่ใช่ความจริงอันเป็นสัจจะอะไร (ultimate truth) สิ่งที่เขาเข้าใจก็คือความลับ และคำถามซึ่งซ่อนอยู่ภายใต้สัญลักษณ์ และปมปัญหาในตัวบท ซึ่งอยู่นอกเหนือจากที่ผู้แต่งได้คาดคะเนไว้ว่าผู้อ่านของเขาจะรู้จากการอ่านตัวบทของเขา ส่วนนักอ่านผู้พ่ายแพ้ (the losers) หลังจากการอ่านแล้วสิ่งที่เขาจะพูดได้ก็คือ “เข้าใจแล้ว”²⁰ โดยที่ความเข้าใจของเขาก็คือ ชัยชนะของผู้แต่งนั่นเอง

และในขณะที่เรากำลังทำการตีความจากตัวบทนั้นอยู่ เราเริ่มต้นจากสิ่งที่ปรากฏในระดับที่เป็นพื้นผิวเพื่อนำไปสู่เนื้อหาที่อยู่ข้างในตัวบทนั้น (upside down) ลักษณะที่เกิดขึ้นเราเรียกมันว่า “ระดับชั้นของตัวบท” (textual levels) โดยเริ่มต้นตั้งแต่สิ่งต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในตัวบทนั้นๆ เช่น ประโยค คำ ฯลฯ ซึ่งภายใต้สิ่งที่ปรากฏออกมานี้ก็คือ สัญลักษณ์ รหัสสัญ และรหัสสัญ

¹⁷ Umberto Eco, *The Limits of Interpretation*, pp. 92-93.

¹⁸ Umberto Eco, *The Role of the Reader: Explorations in the Semiotic of Texts*, p. 7.

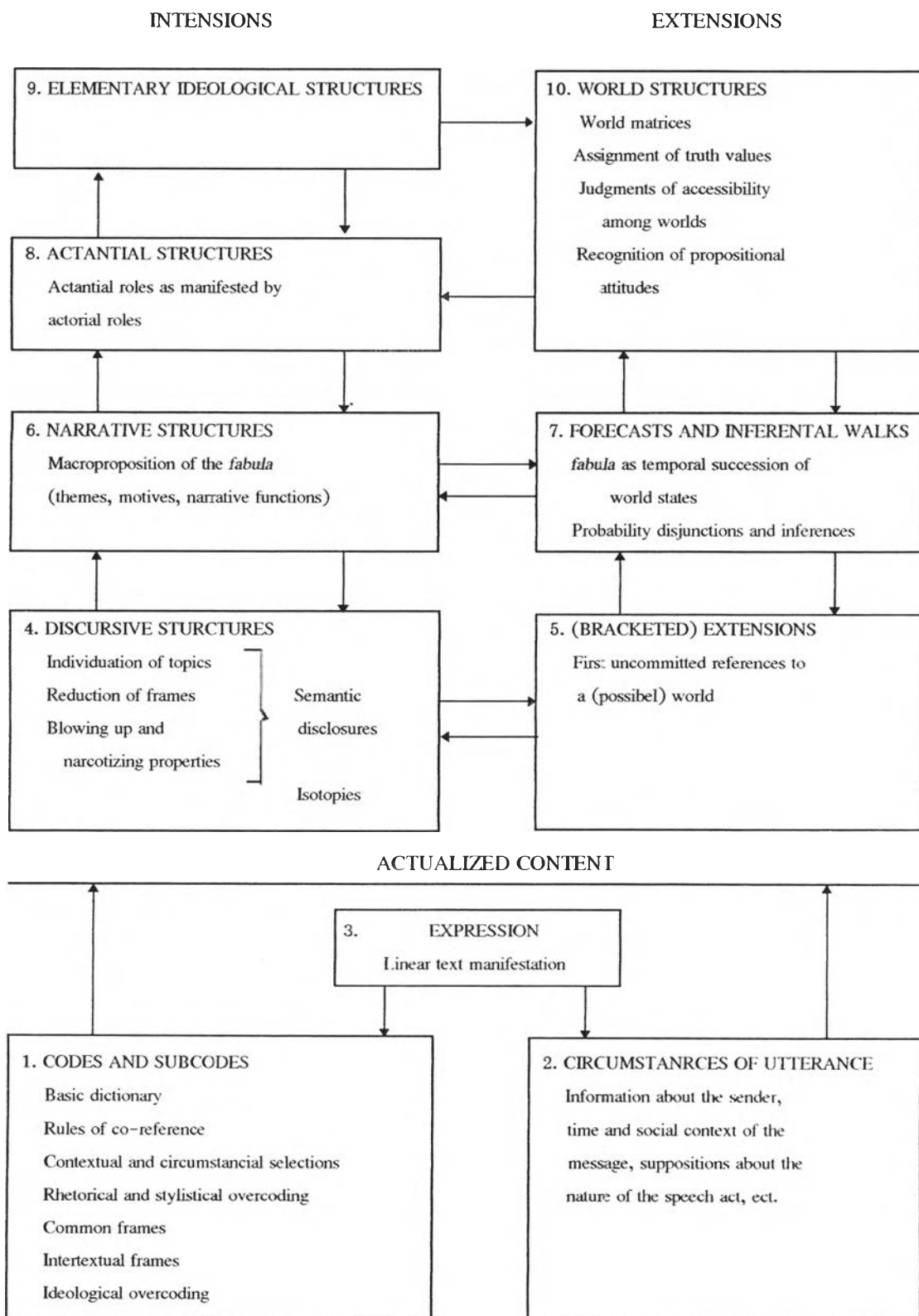
¹⁹ Ibid., pp. 10-11.

²⁰ See Umberto Eco, “Interpretation and history,” *Interpretation and overinterpretation*, pp. 35-40.

ย่อย ๆ ต่าง ๆ และสิ่งที่เราไม่สามารถละทิ้งไปได้ก็คือ เรื่องของบริบทต่าง ๆ ที่ตัวบทนั้นได้แสดงตัวของมัน ในกรณีของการพูดก็คือเวลาและสถานที่ที่ผู้พูดนั้นกำลังพูดอยู่ อารมณ์ น้ำเสียง รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับผู้พูดนั้นด้วยว่าเป็นใคร เพศอะไร อายุเท่าไร ฯลฯ สำหรับในเรื่องของงานเขียนก็เป็นไปในลักษณะเดียวกัน ผู้อ่านก็ต้องคำนึงถึงรายละเอียดต่าง ๆ เหล่านี้ด้วย

ในเวลาเดียวกับที่เราอ่านตัวบทใด ๆ อยู่ สิ่งที่เราดำเนินไปพร้อมกันก็คือ รายละเอียดที่ปรากฏอยู่ในตัวบทที่เราอ่าน ไม่ว่าจะเป็น เนื้อเรื่อง โครงเรื่อง ตัวละคร คำพูด ฯลฯ และโลกแห่งความเป็นจริงที่ผู้อ่านนั้นดำเนินชีวิตอยู่ การอ่านตัวบทใด ๆ จึงไม่มีทางที่จะอ่านอย่างอิสระได้ มันยังต้องขึ้นอยู่กับตัวบทอื่น ๆ ด้วย เช่น เราจะอ่านสามก๊กให้เข้าใจได้อย่างไร ถ้าเราเองยังไม่เคยที่จะอ่านประวัติศาสตร์จีน โดยเฉพาะ “โลก” ในฐานะตัวบทอีกตัวซึ่งต้องถูกตีความอยู่ตลอดเวลา ซึ่งท้ายที่สุดการอ่านตัวบทใด ๆ ก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องมีการนำมาเทียบเคียงกับโลกแห่งความเป็นจริงที่ผู้อ่านดำเนินชีวิตอยู่ว่ามัน “จริง หรือ ไม่จริง” “ดี หรือ ไม่ดี” ฯลฯ²¹

²¹ Umberto Eco, *The Role of the Reader: Explorations in the Semiotics of Texts*,

สำหรับตัวบทนั้นเราสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ ตัวบทแบบปิด (closed text) และตัวบทแบบเปิด (open text) โดยปกติแล้วผู้ที่อ่านมักจะตีความสัญญาต่างๆที่ปรากฏอยู่ในตัวบทแตกต่างกันไปจากที่ผู้แต่งได้ตั้งใจไว้ อย่างไรก็ตามการตีความที่แตกต่างกันไปไม่ได้หมายความว่าตัวบทนั้นเป็นตัวบทที่เปิด ตัวบทนั้นอาจจะเป็นตัวบทที่ปิดก็เป็นไปได้ เนื่องจากตัวผู้แต่งมีความตั้งใจที่จะให้ผู้อ่านของเขาตีความในแบบที่เขาต้องการนั่นเอง ซึ่งสำหรับตัวบทที่เปิดนั้นสัญญาที่ปรากฏในตัวบทจะมีลักษณะที่สามารถตีความได้อย่างหลากหลาย ทั้งหมดก็ขึ้นอยู่กับว่าตัวผู้อ่านจะเลือกเอาประเด็นไหนมาทำการตีความ เพราะรูปแบบของตัวบทนั้นไม่ได้มีความจำกัดสำหรับผู้อ่านที่จะเลือก (infinite) เช่น งานทางด้านศิลปะ ผู้ดูภาพสามารถคิดไปต่างๆนาๆ แล้วแต่จินตนาการของแต่ละคน อย่างไรก็ตามลักษณะที่เปิดของตัวบทไม่ได้หมายความว่าผู้ตีความ หรือผู้อ่านจะนำตัวบทไปใช้อย่างไรก็ได้ตามอำเภอใจ เช่น คำว่า “แมวดำ” ผู้ตีความสามารถให้ความหมายมันเป็นสัตว์สี่เท้ารูปร่างคล้ายเสือแต่ตัวเล็กกว่า เป็นคู่อริกับหนู ในที่นี้จะมีสีขนเป็นสีดำ หรืออาจจะหมายถึงยี่ห้อของสุราก็เป็นได้ หรือความเชื่อของคนบางคนแมวดำเป็นสัญลักษณ์ของความอัปมงคล ฯลฯ และแน่นอนที่สุดเราคงไม่สามารถตีความ “แมวดำ” ได้ว่าหมายถึงม้า หมู ฯลฯ เพียงเพราะว่ามันมีจำนวนของขาเท่ากัน ผู้อ่านสามารถที่จะใช้ตัวบทได้ตามที่เขาต้องการ ตราบเท่าที่ตัวบทนั้นต้องการให้เขาได้ใช้มัน และตัวบทที่เปิดนั้น “ความเปิด” (open) ของตัวบทก็ไม่ได้หมายความว่าผู้อ่านจะสามารถตีความตัวบทนั้นอย่างไรก็ได้²² ในการตีความแม้ว่าเราจะไม่ยอมรับใน “ความตั้งใจของผู้แต่ง” ก็ตาม แต่อย่างไรเราคงไม่สามารถปฏิเสธที่จะยอมรับในเรื่อง “ความตั้งใจของตัวบท” ไปได้ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วบางครั้งเราไม่สามารถที่จะรู้ว่าอะไรคือความตั้งใจของผู้ที่แต่งตัวบทนั้น แต่เราสามารถรู้ได้ว่าอะไรคือความตั้งใจของตัวบท เพราะมันกำลังปรากฏอยู่ตรงหน้าผู้ตีความ จากสัญญา สัญลักษณ์ ถ้อยคำ ประโยค ฯลฯ ซึ่งผู้ตีความได้เลือกที่จะตีความมันนั่นเอง และแม้ว่าเราจะยอมรับว่าการตีความเป็นเรื่องที่ไม่มีข้อจำกัดใดๆ (indefinite) แต่มันก็ไม่ได้หมายความว่ามันไม่มีจุดที่ไม่สิ้นสุด (infinite) สุดท้ายแล้วการตีความมันก็ขึ้นอยู่กับว่า “บริบท” จะเปิดโอกาสให้เราตีความมันได้แค่ไหน²³ โดยบริบทที่สำคัญที่สุดนอกจากตัวบทแล้ว ก็คือตัวของ “ผู้อ่าน” นั่นเอง เพราะตัวผู้อ่านในฐานะของมนุษย์ก็ไม่มีความที่จะหลุดพ้นไปจากพันธุนาการต่างๆ ที่ผูกมัดตัวเขาไว้ได้

²² Umberto Eco, *The Role of the Reader: Explorations in the Semiotics of Texts*, p. 9.

²³ Umberto Eco, *The Limits of Interpretation*, pp.20-21.